

קול צופיין

קול צפ"ן נשאו קול יחדו ירננו

גיליון 906

ויקרא תשע"ה השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

שבת החדש

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

יציאה מתרבות מצרים

וְהִסְרֵתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרְכֶם וְנִתְּתִי לָכֶם לֵב בָּשָׂר׃ (יחזקאל פרק לו כו).

טהרה מתרבות קלוקלת

טהרה זו שה' מטהר אותנו אינה רק מטומאה גופנית, אלא גם מטומאה רוחנית ורעיונית. שכן הוא אומר לנו: "מִכֹּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכֹּל גְּלוּלֵיכֶם אֲסַהֵר אֶתְכֶם". גם מטומאת עבודה זרה שמטמאת כמו טומאה גופנית במגע ובמשא (שבת פג:). והרי גם הטהרה מהטומאה של מצרים הייתה גם מטומאה רוחנית, שהתורה מזהירה עליה כמה וכמה פעמים.

יציאה מתרבות מצרים – בין אדם לחברו

כָּל אֱלֹמֶנָה וַיְתוֹם לֹא תַעֲנֹן

אחת הטומאות שקשורות למצרים והתורה מזהירה אותנו ממנה היא תרבות של ניצול ושיעבוד. שהרי מצרים הייתה בית עבדים. וכשהתורה רוצה להזהיר אותנו להקפיד במצוות שבין אדם לחברו, היא מזכירה לנו את יציאת מצרים.

הדבר הראשון שהתורה מצווה אחרי מתן תורה הוא לשחרר עבדים בשנה השביעית, ולא לענות גר, יתום ואלמנה. "וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: כָּל אֱלֹמֶנָה וַיְתוֹם לֹא תַעֲנֹן" (שמות כב ט). עוד חוזרת התורה באותה פרשה: "וְגֵר לֹא תִלְחָץ וְאִתָּם יִדְעֶתֶם אֶת נַפְשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות כג ט).

אֶת כֶּסֶףךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבַמְרִבִּית

כך גם ביחס לאיסור ריבית: "אֶת כֶּסֶףךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבַמְרִבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלֶיךָ: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִצְרַיִם לִתֵּן לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים" (ויקרא פרק כה לו). לומר לך שכשאתה לוקח ריבית מהעני המסכן שאין לו מה לאכול, אתה חוזר על משהו מהרוע של מצרים.

כל גאולה יש בה טהרה

טהרה על ידי הזאת הדמים על המזוזות והמשקוף

כשיצאנו ממצרים, הקב"ה היה צריך לטהר אותנו ממ"ט שערי טומאה שהיינו בתוכם במצרים, והוא עשה זאת באמצעות דם המילה שהסיר מכל ישראל את הערלה. גם ערלת הפה, שיוכלו לדבר, גם ערלת הבשר וגם ערלת הלב. שנאמר "וּמִלְתֶּם אֶת עֶרְלַת לִבְכֶם וְעֶרְפְּכֶם לֹא תִקְשׂוּ עוֹד" (דברים י טז).

עוד נטהרו ישראל על-ידי הזאת דם הפסח על המשקוף עם אגודת אזור (שמות יב כב). ובמדרש (שמות רבה בא יז א) השוו חז"ל בין ההזאה הזאת לבין ההזאה באזור לטהרת מצורע שנאמר בו: "וְצִנְהָ הִכְהֵן וְלָקַח לְמִטְהַר שְׂתֵי צִפְרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֲרָז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת זָאוֹב" (ויקרא יד). וגם לטהרה מטומאת מת באפר פרה אדומה על-ידי אזור: "וְלָקַח אֶזְרוֹב וְטָבַל בְּמִים אִישׁ טְהוֹר וְהֵזָה עַל הָאֵהָל" (במדבר יט טז).

זאת כנראה הסיבה שבגללה אין צורך להזות על המזוזות והמשקוף בכל חג פסח, למרות שכתוב בפרשה "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לְחֹק לְךָ וּלְבְנֶיךָ עַד עוֹלָם". והטעם הוא שעכשיו איננו יוצאים בפועל ממ"ט שערי הטומאה הגדולה של מצרים, ואיננו צריכים את הטהרה הגדולה ההיא.

טהרה מהגלות

אמנם ביציאה מהגלות האחרונה אנחנו שוב נדרשים להיטהר מטומאת ארץ העמים ומקלוקליהם הרוחניים. גם ביציאה זו אנו נטהרים באמצעות מילה שה' מל את לבבנו, כאמור בספר דברים: "וּמִל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת לִבְבְּךָ וְאֶת לִבְבֵי יִרְעֶךָ לְאֵהָבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן תִּיָּד" (דברים ל ו).

בגאולה זו אנו נטהרים גם באמצעות הזאת המים הטהורים שה' מזה עלינו. כאמור בספר יחזקאל "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מֵיִם טְהוֹרִים וְטַהַרְתֶּם מִכֹּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכֹּל גְּלוּלֵיכֶם אֲסַהֵר אֶתְכֶם" (יחזקאל לו כה). טהרה שאחריה מגיעה ההתחדשות: "וְנִתְּתִי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם

לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמסורה

כך מזכירה התורה את יציאת מצרים ביחס לאיסור הונאה במידות ומשקולות. "לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמסורה: מאנני צדק אנני צדק אפית צדק והין צדק יהיה לכם אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" (ויקרא יט לה). שבהונאה זו המוכר מרמה כל קונה וקונה מדי יום, ואין לו שום דרך לחזור בתשובה, שאינו יודע למי יחזור. גם כאן התורה מזכירה את מצרים שעינו והציקו כל כך הרבה עד שלא יכולים כבר לתקן, וה' הקשה את ליבם ודחה אותם לאבדון.

וזכרת פי עבד היות במצרים

בספר דברים התורה מזכירה כמה וכמה איסורים שכללם הוא לא לעשוק את הגר, היתום והאלמנה. "לא תעשוק שפיר עני ואביון מאחיק או מגרף אשר בארץ בשעריך". ולמרות שאסור לעשוק גם עשיר, דיברה התורה בהווה. כן ציוותה להחזיר משכון לעני. לשלם לו משכורת ביום. "ביומו תתן שקרו ולא תבוא עליו השמש פי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו".

עוד ציוותה לא להעניש אבות על בנים: "לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומתו". לא להטות משפט החלשים: "לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה". למרות שאסור גם להטות משפט של עשירים. את כולם חותמת התורה במשפט. "וזכרת פי עבד היות במצרים ויפדך ה' אלהיך משם על פן אנכי מצוה לעשות את הדבר הזה" (דברים כד יח). היית שם והרגשת מה זה להיות מנוצל, אל תעשה כן לאחריהם.

לגר ליתום ולא למנה יהיה

גם במצוות צדקה לסוגיה השונים מזכירה התורה את הלכה הנלמד מיציאת מצרים. כך מזכירה התורה את מצוות השכחה. שהשוכח עומר בשדה לא יחזור לקחתו, אלא ישאירו לעניים: "כי תקצר קצירך בשדה ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהיה למען יברךך ה' אלהיך בכל מעשה ידך".

כן היא מצווה להשאיר זיתים וענבים בכרם לעניים: "כי תחבט זיתך לא תפאר אחריו לגר ליתום ולא למנה יהיה: כי תבצר פרמך לא תעולל אחריו לגר ליתום ולא למנה יהיה". גם כאן התורה חותמת ואומרת "וזכרת פי עבד היות בארץ מצרים על פן אנכי מצוה לעשות את הדבר הזה" (דברים כד כב). מי שהיה פעם רעב, או שהיו אבותיו רעבים לפני שנים רבות, לא ישכח את אחיו הרעבים.

לא תרדה בו בפרך

כך אומרת התורה לא להתעמר בעבדים ולא לצער אותם. לא למכור אותם בבזיון. "כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא יפרכו ממכרת עבד: לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך" (ויקרא כה מב). כן אומרת התורה לשחרר את העבדים כשהגיע זמן שחרורם. "ואם לא יגאל בגולה ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו: כי לי בני ישראל עבדים הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם" (ויקרא פרק כה נד). היית עבד ושחררת - אל תשכח לשחרר את עבדיך.

יציאת מצרים - בכל אורחות חיך

מכאן למדנו שכאשר התורה מחייבת אותנו להזכיר את היציאה ממצרים כל יום, ואומרת לנו שאנו חייבים לראות את עצמנו כאילו יצאנו ממצרים, היא מתכוונת גם ליציאה מתמדת מתרבות הניצול והעבדות של מצרים. מתרבות הרשע והאכזריות. לצאת מהתרבות הזאת ולהתקרב עוד ועוד אל החסד והרחמים. להיות מלאים כל הזמן ב"ואהבת לרעך כמוך".

העובר על ריבית, מידות ומשקלות - כנופר ביציאת מצרים

בגמרא (בבא מציעא סא:) שואל רבא למה התורה הזכירה את יציאת מצרים דווקא במצוות האלה. הרי יש מצוות רבות שהן בין אדם לחברו. "אמר רבא, למה לי דכתב רחמנא 'יציאת מצרים' בריבית, 'יציאת מצרים' גבי ציצית, 'יציאת מצרים' במשקלות? אמר הקדוש ברוך הוא, אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור, לטפה שאינה של בכור, אני הוא שעתיד לפרע ממי שתולה מעותיו בעובד פוכבים, ומלכה אותן לישאל בריבית. וממי שטומן משקלותיו במלח, וממי שתולה קלא - אילו בגדוד, ואומר, תכלת הוא".

הבית יוסף (חושן משפט סימן רלא) הביא את ההסבר של הרב המגיד, שכל מי שמרמה וגונב בסתר חושב שהשכינה לא נמצאת בעולם הזה ולא רואה מה הוא עושה במסתרים. "שהשוקל במדה חסירה הוא כעובר עברה בסתר שדוחק רגלי השכינה". אולי הוא חושב שאלוקים משגיח רק על הכוכבים והירח, אבל לא על בני האדם שאינם חשובים. "ופירוש המאמר ההוא שהוא כופר בהשגחה וכובר שהיא כלה בגלגל הירח ולא בארץ".

ואפילו אם אדם זה מקיים את חג הפסח על כל דקדוקיו, הוא כופר ביציאת מצרים. כי ביציאת מצרים למדנו שה' משגיח על הכול, מהים ועד היבשה. מהצמחים ועד בעלי החיים. מהרוחות ועד גרמי השמים. ביציאת מצרים למדנו שאלוקים ניהל את העולם הזה והשגיח עליו. על כן מי שעובר על ריבית או על מידות ומשקלות, הריהו כנופר ביציאת מצרים (שולחן ערוך יורה דעה קס ב). שהרי הוא מאמין שלא לאלוקים אין כוח להסתכל על בני האדם הפחותים. ואם כן, הוא לא באמת מאמין ביציאת מצרים והיא בשבילו רק טקס משפחתי.

זכירת הטוב
חשובה כי
ארץ ישראל
היא לא כמו
ארץ מצרים,
ואי אפשר
להתקיים בה
בלי אהבת
ה'. בארץ
ישראל נלמד
להתפלל,
להיות בקשר
קבוע עם ה'

יציאה מתרבות מצרים - להתרחק מטומאה ולהתקרב לקדושה

אלמלא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאינו מטמאין בשרצים דיי

מקום נוסף שבו מזכירה התורה את יציאת מצרים הוא באיסור מאכלות אסורות. אחרי שהתורה לימדה אותנו בפרשת "שמיני" מה מותר לאכול ומה אסור, היא מסכמת אומרת: "אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם: כי אני ה' אלהיכם והתקדשתי והייתם קדשים פי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ: כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים פי קדוש אני" (ויקרא יא מג-מה).

בגמרא (ב"מ סא.) רבינא איקלע לסורא דפרת, אמר ליה רב חנינא מסורא דפרת לרבינא, 'יציאת מצרים' דכתב רחמנא גבי שרצים למה ליה? - רבינא הגיע למקום שנקרא סורא על נהר פרת. רב חנינא, שגר בסורא, שאל את רבינא: למה נאמר בשרצים יציאת מצרים?

"אמר ליה, אמר הקדוש ברוך הוא, אני הוא שהבחנתי בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, אני עתיד לפרע ממי שמערב קרבי דגים טמאים בקרבי דגים טהורים, ומוכרן לישאל" - אמר רבי חנינא לרבינא: השאלה שלי למה כתוב 'המעלה' בפסוק, שזו מילה שמופיעה רק פה. "כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים פי קדוש אני". "אמר ליה, אנא 'המעלה' קא קשיא לי - מאי שניא הקא 'המעלה' דכתב רחמנא?"

"אמר ליה, לכדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל, אמר הקדוש ברוך הוא, אלמלא העליתי את ישראל ממצרים, אלא בשביל דבר זה - שאינן מטמאין בשרצים דיי. אמר ליה, ומי נפיש אגריהו טפי מרבית ומציצית וממשקלות?! אמר ליה, אף על גב דלא נפיש אגריהו טפי, מאיסי למיכליהו". אמר לו, וכי הם יותר מאיסור ריבית מידות ומשקלות? אמר לו: הם לא יותר ממידות ומשקלות וריבית, אבל הם מאוסים יותר. ההתרחקות מהם מעלה את האדם למדרגות קדושה, ולכן אומרת התורה "המעלה".

כמעשה ארץ מצרים לא תעשו - איש איש אל כל שאר בשווי לא תקרבו

גם באיסור קרבה לעריות מקדימה התורה ואומרת לנו שלא נהיה כמו המצרים שהיו שטופים בזימה. "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקיהם לא תלכו" ולכן "איש איש אל כל שאר בשווי לא תקרבו לגלות ערוה אני ה'" (ויקרא יח ג-ו).

לא לחינם כשהתורה רוצה להסביר לנו מהי תרבות סדום ועמורה היא משווה אותם לארץ מצרים. "וישאל לוט את עיניו ויבא את כל פני הירדן כי קלה משקה לפני שחת ה' את סדם ואת עמורה פגן ה' כארץ מצרים באכה צער" (בראשית פרק יג י).

אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם

גם בנושא ההתקרבות לקדושה מזכירה התורה את יציאת מצרים. כך מלמדת התורה כי כל מטרת בניין המשכן והקרבת הקרבנות שם היא השראת השכינה "וישכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים: וידעו כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני ה' אלהיהם" (שמות פרק כט מה).

בפרשת "בחוקתי" התורה חוזרת ואומרת כי זאת המטרה שלנו כעם. "והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם: אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהייתם להם עבדים ואשבר מטת עלקם ואולף אתכם קומימותי" (ויקרא פרק כו, יב וכן מה).

גם במצוות ציצית אומרת התורה שהדבקות בה' היא המטרה של יציאת מצרים. לדבק אותנו במחשבות של קודש: "ויראי אתם אתו וזכרתם את כל מצוות ה'". להרחיק אותנו מטומאת המחשבה: "ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם". להיות קדושים: "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדשים לאלהיהם". וזאת מטרת היציאה: "אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיהם". וכן גם במצוות תפילין (בפרשת קדש לי כל בבור).

הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא

בספר דברים מוזכרת מצוות אהבת ה' בהקשר ליציאה מתרבות ארץ מצרים, וכך נאמר שם: "ואהבת את ה' אלהיך ושמרתי משמרתו וחקתיו ומשפטיו ומצוותיו כל המצוות" (דברים יא א). כאן מזכיר להם משה את כל הטוב שה' עשה להם במדבר 40 שנה. ולמה זכירת הטוב חשובה כל כך? כי ארץ ישראל היא לא כמו ארץ מצרים, ואי אפשר להתקיים בה בלי אהבת ה'. "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית בגלגלך פגן הירק". היא לא כמו ארץ מצרים שאפשר לחיות שם בלי אהבת ה' ובלי להכיר בו כלל. בארץ ישראל תלמדו להתפלל, להיות בקשר קבוע עם ה'. "והארץ

אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים: ארץ אשר ה' אלהיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא).

וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים - על כן צוה לעשות את יום השבת

ואע"פ שמצווה לזכור את יציאת מצרים בכל יום, יש מצוות מיוחדת לזכור אותה בשבתות ובחגים. על החובה בשבת למדנו מעשרת הדברות בפרשת "ואתחנן", שם נאמר: "ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך: ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמטך ושורך וחמורך וכל בהמתך וגרף אשר בשעריך למען ינוח עבדך ואמטך כמוך: וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלהיך משם ביד חזקה וברע נטיה על כן צוה ה' אלהיך לעשות את יום השבת". על כן אנחנו מזכירים את יציאת מצרים בקידוש של ליל שבת.

בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים - ושמרתם את היום הזה לדורתיכם

גם החגים קשורים למצוות זכירת יציאת מצרים, שבכולם אנו אומרים "זכר ליציאת מצרים" - בפסח, בסוכות ובשבועות, ואפילו בראש השנה וביום הכיפורים. "ושמרתם את המצוות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדורתיכם חקת עולם" (שמות פרק יב ז, וכן פרק יג ג. דברים טז ג ועוד).

יציאה מתרבות מצרים - אמונה בימות המשיח

כשם שאני רוצה שתאמינו בי שאני הוצאתי אתכם כך אני רוצה שתאמינו בי שאני עתיד לקבץ אתכם ולהושיעכם

על כן תלה הקב"ה את מצוות האמונה ביציאת מצרים. "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (שמות כ ב). הקב"ה אומר לנו: אני לא נמצא רק בעולמות עליונים, אני נמצא כאן, כאמור בספר דברים (ד לט): "וידעתה היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". הסמ"ק אומר כי במצווה הזו למדנו להאמין שהקב"ה מנהיג את העולם תמיד. מכאן למדנו לצפות לישועה. וכך כתב: "ועל כרחין מאחר שהוא דיבור. הכי קאמר, כשם שאני רוצה שתאמינו בי שאני הוצאתי אתכם כך אני רוצה שתאמינו בי שאני ה' אלהיכם ואני עתיד לקבץ אתכם ולהושיעכם. וכן וישענו ברחמינו שנית, כדכתיב (דברים ל) ושב וקבצך מכל העמים וכי" (סמ"ק מצווה א').

למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך

על-פי דבריו של הסמ"ק אפשר להבין יותר לעומק מה שאמרה הגמרא (ברכות כא.) כי "אמת ויציב" חשוב יותר מקריאת שמע: "אמר רב יהודה ספק קרא קריאת שמע' ספק לא קרא - אינו חוזר וקורא. ספק אמר אמת ויציב' ספק לא אמר - חוזר ואומר אמת ויציב". הגמרא מסבירה כי "אמת ויציב" היא חובה מהתורה בגלל שיש בה הזכרת יציאת מצרים, והתורה אמרה "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך", גם ביום וגם בלילה.

כאשר התורה מחייבת אותנו להזכיר את היציאה ממצרים כל יום, היא מתכוונת גם ליציאה מתמדת מתרבות הניצול והעבדות של מצרים. לצאת מהתרבות הזאת ולהתקרב עוד ועוד אל החסד והרחמים

סיפורים על הרב זצ"ל

הבול מאלוקים

סיפר הרב זצ"ל: מסופר על חכם אברהם, שהכול כינו אותו "רפואה שלמה", שהיה מוכר בשוק מחנה-יהודה תבלינים ועשבי מרפא לכל סוגי המחלות, וכל גרגיר תבלין היה יקר מאוד. כשהיה שוקל את המוצר, היה שם במשקל שכנגד את הנניר או השקית, כדי שלא יחשיב אותה במשקל.

הוא היה רגיל להתפלל אתנו כל השנה בהנף החמה, ולאחר התפילה היה קורא "חוק לישראל", ורק אחר כך היה פותח את חנותו. וכך היה נוהג לא רק בקיץ שהנץ מוקדם, אלא גם בחורף שהנץ מאוחר. יום אחד אמרה לו אשתו, שיזדרז לפתוח את חנותו, כי יש חנות ממולו שמוכרת גם כן תבלינים לרפואה, והם עלולים להפסיד מכך. אמר לה חכם אברהם: "הפרנסה מאתו יתברך!".

כך, מדי בוקר היה פותח את החנות לאחר סדר הלימוד הקבוע לו, והיה תמיד אומר, שאין ברכה בכסף של החנות המתחרה כיוון שזה בא על חשבון תפילה ולימוד תורה! והיו פעמים שהיינו מאריכים בהסבר "חוק לישראל" והייתי רומז לו שיכול ללכת, והוא היה עונה: "עד שנגמור ללמוד", אשריו בעולם הזה ובעולם הבא.

השומר הנסתר

סיפר הרב זצ"ל כי פעם באו לבעל הבן איש חי ע"ה ראשי הסוחרים בבגדד וסיפרו לו כי נתקבלה החלטה ברחוב הסוחרים למנות אדם שיהיה אחראי על המשקלות שיהיו מדויקים, ועל כן באו אליו, לבקש את רשותו קודם שיחפשו את האדם המתאים לכך. אמר להם הבן איש חי: "אין צורך, מכיוון שכבר יש ממונה האחראי לכך".

הלכו אותם סוחרים וחיפשו בכל השוק את אותו אחראי, אך לא מצאוהו. חזרו אל הבן איש חי ואמרו לו: "איננו מוצאים את הממונה!". ענה להם הבן איש חי: "כתוב: 'מאזני צדק', אם יש מאזני צדק - ישנה ברכה, ואם לאו - אז 'יבא קלון', יהיה הפסד. וזה השומר הטוב ביותר, כי זו הבטחה של הקדוש-ברוך-הוא".

וכתוב, שכאשר אדם מוכר במשקל - תמיד ייתן מעט יותר. ואם הסחורה שהוא מוכר יקרה מאד, לפחות יקפיד שהמאזניים יהיו מדויקים.

לעומת זאת, לדעת רב אין חובה על קריאת שמע בכל יום, ומה שנאמר בפרשת שמע "ודברת בם" נאמר על דברי תורה ולא על קריאת שמע עצמה. אומנם ההלכה לא כדעתו, וצריך לומר קריאת שמע אפילו אם הוא מסופק אם קרא או לא קרא (שולחן ערוך או"ח סז). אבל מהלכה זו לדמונו כמה חשובה קריאת "אמת ויציב".

אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון. ומבלעדך אין לנו מלך גואל ומושיע

ובתוספות שם שאל: אם כל המעלה של "אמת ויציב" היא שהיא מזכירה יציאת מצרים, הרי בפרשת ציצית מוזכרת יציאת מצרים, אם כן מה המעלה הגדולה של "אמת ויציב"?

ואפשר לתרץ על פי רש"י שהסביר בגמרא (ברכות יב.) את מעלת "אמת ויציב". נאמר שם: "אמר רבה בר חנינא סבא משמיה דרב: כל שלא אמר 'אמת ויציב' שחרית, ו'אמת ואמונה' ערבית - לא יצא ידי חובתו שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות". והסביר שם רש"י כי הברכות הללו שאחרי קריאת שמע לומדת מיציאת מצרים על האמונה בגאולה העתידה. "שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריצים ולשום נפשנו בחיים, ולהדריכנו על כמות אויבינו, כל אלה הנסים התדירים תמיד".

כן אנחנו אומרים בבוקר שה' שגאל אותנו בעבר יגאל אותנו בעתיד. "אמת אלהי עולם מלפנו. צור יעקב מגן ישענו. לדור ודור הוא קים וישמו קים ויבטחו וכן ומלכותו ואמונתו לעד קיימת, ודבריו חיים וקיימים ונאמנים ונחמדים לעד ויעולמי עולמים".

כן בכל החצי הראשון של ברכת "אמת ויציב" אנחנו מזכירים שה' שגאל אותנו בעבר יגאל אותנו בעתיד. "אלהינו ואלהי אבותינו. מלפנו מלך אבותינו. גואלנו גואל אבותינו". כי אתה "מלך גבור לריב ריבם לאבות וקנינים". ומי שגאל את הראשונים יגאל את האחרונים. "אמת אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון. ומבלעדך אין לנו מלך גואל ומושיע".

את הברכה הזאת אסור להפריש אפילו רגע אחד מהברכה הראשונה של תפילת "ח, שגם היא מדברת על הגאולה שלנו מתוך גאולתם של אבות. שאתה הוא "אלהינו ואלהי אבותינו". ולכן אתה "יוצר חסדי אבות ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה". ויהי רצון שנזכה לראות את גאולתנו ופדות נפשנו במהרה. אמן ואמן.

תשובה כהלכה

הוא יצא ממצרים. כשר לא לבסח. מה הייתה דעת הרב אליהו זצ"ל על הכשרת תנור פחיליטי לפסח? אין ספק שתנור פחיליטי הוא יותר קל להכשר מכל תנור אחר. עם זאת, הרב זצ"ל לא התיר להכשיר אותו לפסח בבתי פרטיים, אלא רק במוסדות, כיוון שקשה לנקות אותו מכל הפירות. אבל מבשר לחלב - אפשר.

ליל אי-סגר. אני אמור להיות בליל הסדר בצבא, וזה קשה לי מאוד. איך אפשר להתחזק? ביציאת מצרים יצאנו מעבדות לחרות, וביציאת מצרים הוכו כל הרשעים שוק על ירך. בהיותך בצבא אתה שותף להגנה על עם ישראל, שלא ישעבדו אותו רשעים רעים ואכזרים. בהיותך בצבא אתה שותף לכל המכות שמקבלים אותם רשעים אכזרים. בהיותך בצבא אתה יכול לקיים טוב מכולנו את המצווה "חייב אדם לראות את עצמו כאילו

המרכז ההלכתי העולמי

ע"י מורי הוראה מרבני בית מדרש "דרכי הוראה לרבנים" בראשות מורנו הרב יוסף אליהו שליט"א.

072-260-2020 (בשעות 12-22)

ניתן לשלוח שאלה בוואצפ למספר 054-319-8126

באתר www.darchei-horaah.org

למייל rabanim.online@gmail.com

המעוניינים לקבל את העלון במייל או מידע על שיעורים נא לשלוח פרטים במייל harav52@gmail.com או sms 058-4525200

להזמנת ספרי מרן הרב מרדכי אליהו זצ"ל 02-6521195

לשכת הרב שמואל אליהו

האחים דויטש
תעשיות טקסטיל
איזור התעשייה קרית מלאכי

קונדיטוריה
האחים עיני
בני ברק. כשרות למהדרין
איכות ועבודה עברית

בית הדין לדיני ממונות
"דרכי הוראה"
בבית המדרש של מרן הראשון לצ"צ זצוק"ל
טל. 02-6514399 פקס. 02-6536842

הפצת "קול צופיר"
הפצה שבועית של
עלוני פרשת שבוע
לבתי כנסת
בכל רחבי הארץ
יוסי בן-הדור 03-6106329
B0528908518@gmail.com

שיווק עופות בכשרות מהודרת
עם כל החומרות וההידורים של
בד"ץ "דרכי הוראה"
מיסודו של מרן הרב מרדכי אליהו זצוק"ל
בראשות בני הרב יוסף אליהו שליט"א
ובפיקוח בית הדין של "דרכי הוראה לרבנים"
טל. 058-6316969 058-995-995-15